

Dorota Zbroszczyk

Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny
im. K. Pułaskiego w Radomiu
Wydział Filologiczno-Pedagogiczny

Recenzja książki: *Elementy teorii i praktyki transdyscyplinarnych badań problemów bezpieczeństwa, Tom IV, Odkrywanie znaczeń w naukach o bezpieczeństwie*, red. naukowy A. Filipek, Wydawnictwo UPH, Siedlce 2015

Potrzeba bezpieczeństwa jest podstawą rozwoju każdego współczesnego państwa, które dąży do sprawowania kontroli i stworzenia koncepcji przygotowującej do sprostania sytuacjom zagrażającym bytowi narodowemu. Tej funkcji nie może zapewnić żadna, nawet najbardziej skuteczna instytucja ponadnarodowa czy międzynarodowa¹. W myśleniu o bezpieczeństwie do połowy XX stulecia dominował wymiar militarny, a zajmowały się nim głównie elity polityczne i wojskowe w państwie². Dostrzegalne zmiany w postaci zwiększonego zainteresowania badaniami nad bezpieczeństwem nie tylko w ramach nauk wojskowych nastąpiły od lat 90. Bezpieczeństwo stało się pojęciem o szerokim zakresie, wieloznacznym, wielowymiarowym, jest zmienną w czasie i przestrzeni, systematycznie poszerzającą się wraz z rozwojem cywilizacyjnym ludzkości o nieznane wyzwania i zagrożenia, a także o sposoby ich eliminowania³. Problem bezpieczeństwa można analizować i oceniać z wielu perspektyw, a każda z nich wniesie nową wiedzę. W moim przekonaniu szeroko omawiany i dyskutowany problem bezpie-

¹ Kaźmierczak-Pec, *Bezpieczeństwo w rzeczywistości ponowoczesnej*. Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Nr 8(2) 2014, s. 101.

² Z. Trejnis, *Nauki o bezpieczeństwie nową dyscypliną w dziedzinie nauk społecznych*, [w:] *Studia bezpieczeństwa narodowego*, (red.) Bogusław Jagusiak, Wyd. WAT, Warszawa 2011, s. 13.

³ Tamże, s. 18.

czeństwa we wszystkich kręgach społecznych, naukowych staje się istotnym elementem naszej rzeczywistości.

Wychodząca naprzeciw potrzebom dyskusowania, polemizowania, analizowania i badania problemów bezpieczeństwa, nakładem Wydawnictwa UPH w Siedlcach, ukazała się praca zbiorowa z tej dziedziny *Odkrywanie znaczeń w naukach o bezpieczeństwie*. Jej redaktorem naukowym jest Agnieszka Filipek, kierownik Pracowni Kultury Bezpieczeństwa Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach.

Przedstawiona do recenzji monografia dotyczy ważnej problematyki bezpieczeństwa z punktu widzenia teoretycznego i praktycznego. Redaktorka podjęła się niezwykle trudnego zadania – przedstawienia w sposób uporządkowany – problematyki bezpieczeństwa z zachowaniem należytej sekwencji przekazywanych treści. W pozycji znalazły się artykuły szesnastu autorów. Recenzowana publikacja jest obszernym, blisko 300-stronicowym opracowaniem. W strukturze książki zauważa się jednak brak podziału na rozdziały, ale jak podkreśla Prof. Marian Cieślarczyk „jej układ nie jest przypadkowy” (s. 8).

Recenzowana książka jest zbiorem tekstów autorów o różnym doświadczeniu i doświadczeniu naukowym. Monografię rozpoczyna tekst Joanny Kuć zatytułowany *O wyrazie bezpieczeństwo*. W swoim artykule autorka przedstawia etymologię wyrazu bezpieczeństwo oraz wskazuje na istotne zmiany semantyczno-formalne tegoż wyrazu. Uzupełnieniem tych rozważań są kolejne dwa artykuły: Krzysztofa Drabika *Paradygmat podmiotowości w naukach o bezpieczeństwie* oraz Mariana Lutostańskiego *Teoria bezpieczeństwa – aspekty semantyczne wybranych pojęć*. Krzysztof Drabik w swoich rozważaniach wskazuje na wagę poznawczą paradygmatu podmiotowości wyznaczającego obszar i kierunki badań w naukach o bezpieczeństwie. Autor podkreśla, że „podmiot jest integralnym elementem badania procesów kształtowania bezpieczeństwa i nie można wykroczyć poza ten kontekst, niezależnie od rodzaju, klasyfikacji i wyników badań, jest ontologiczną przesłanką konieczną, uzasadniającą każde naukowe badanie w naukach o bezpieczeństwie” (s. 27). Do aspektów semantycznych wybranych pojęć odnosi się również Marian Lutostański, zaznaczając doniosłość znaczeniową pojęć w teorii i praktyce bezpieczeństwa narodu i państwa. Kolejny artykuł, autorstwa Jarosława Gryzy *Strategia i zarządzanie strategiczne w Polsce: pojmowanie działań i ich koncepcje* stanowi analizę tworzenia projektu strategicznego zarządzania bezpieczeństwem narodowym w warunkach suwerenności i niepodległości państwa polskiego. Ważną kwestię w swoich badaniach podejmuje Prof. dr hab. Brunon Bartz, por. *Perspekty-*

wiczne znaczenie bezpieczeństwa humanitarne. Przedstawia nową, zainicjowaną przez ONZ koncepcję bezpieczeństwa humanitarne. Jak podkreśla sam autor „jest to pojęcie o szerszym zakresie, które w odróżnieniu do tradycyjnej koncepcji bezpieczeństwa nie sytuuje się w centrum rozważań ochrony państwa, lecz człowieka i jego godności” (s. 79). Dalsze artykuły Stanisława Jarmuszko, Wiesława Stacha oraz Wiesława Barszczewskiego odnoszą się do bezpieczeństwa społecznego i publicznego. Stanisław Jarmuszko w tekście „Zaniedbane rewiry bezpieczeństwa społecznego” nadmienia o sposobach definiowania bezpieczeństwa społecznego w Polsce oraz o dylematach interpretacyjnych tego pojęcia. Problemy w tworzeniu dojrzałych teorii w naukach o bezpieczeństwie i naukach o obronności w swoim opracowaniu *Trudności w kreowaniu teorii w dyscyplinach naukowych: nauki o bezpieczeństwie i nauki o obronności* dostrzega Jan Zych. Artykuł zawiera siedem tez postawionych przez autora odnoszących się do kondycji nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności. Kolejnym opracowaniem w tomie jest tekst Leszka Fryderyka Korzeniowskiego zatytułowany *Bezpieczeństwo między teoria a praktyką*. L. K. Korzeniowski porusza istotną kwestię ujęcia przedmiotowego i podmiotowego bezpieczeństwa. W artykule czytamy, że „bezpieczeństwo jest przedmiotem zainteresowania wielu dziedzin nauk przyrodniczych, medycznych, rolniczych i społecznych a także szczegółowych dyscyplin naukowych o rodowodzie sięgającym początków naukowego poznawania rzeczywistości” (s. 178), zaś „bezpieczeństwo podmiotowe to stan podmiotu, jego potencjału i możliwości adekwatnego reagowania na zagrożenie, zagadnienie ochrony podmiotu przed zagrożeniami” (s. 168). Autor odwołuje się także do metody badawczej nad problematyką bezpieczeństwa J. Żółtaszka, tzw. „pól niebezpiecznych” i przeciwstawnych „pól bezpiecznych” o zasięgu fizycznym i psychicznym. Juliusz Piwowarski w artykule *Podstawowe kategorie nauk o bezpieczeństwie* rozważa badania w zakresie problematyki bezpieczeństwa przez pryzmat sekuritologiczno-kulturowy. Zwraca uwagę na związek, jaki istnieje między kulturą bezpieczeństwa a naukami o bezpieczeństwie. Teksty Stanisława Dworeckiego *Zabezpieczenie logistyczne działań Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego*, Tadeusza Płusy *Współczesne możliwości kontrolowania zagrożeń bioterrorystycznych*, Maryli Fałdowskiej *Realizacja Niebieskiej karty na przykładzie Komendy Miejskiej Policji w Siedlcach* mają wymiar bardziej praktyczny. Stanisław Dworecki przedstawia genezę Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego, jego organizację i zadania, jakie ma do spełnienia w akcjach ratowniczo-gaśniczych. Zaprezentowany materiał może być źródłem poznawczym nie tylko dla pracowników administra-

cji rządowej, ale także dla studentów specjalności z zakresu bezpieczeństwa. Niezwykle ciekawe opracowanie, mające charakter praktyczny, prezentuje Maryla Fałdowska. Wskazuje na jeden z najważniejszych istniejących problemów w rodzinie – zjawiska przemocy. Omawia procedury, zasad i funkcjonowanie Niebieskiej Karty – dokumentu służbowego wypełnianego przez funkcjonariuszy zatrudnionych w Komendzie Miejskiej Policji w Siedlcach w przypadku stwierdzenia przemocy domowej. Autorzy artykułu *Skuteczne korzystanie z wiedzy o zagrożeniach drogą do poprawy bezpieczeństwa człowieka* Beata Czeluścińska, Wiesław Czeluściński podkreślają, że „brak wiedzy o występujących w otoczeniu człowieka szkodliwościach przyczynia się w znacznym stopniu do pogorszenia jego stanu bezpieczeństwa” (s. 260). Twórcy wskazują na potrzebę rozwoju systemu wiedzy o bezpieczeństwie. Opracowanie zamyka interesujący artykuł historyczny Ks. Sławomira Byliny *Rola duszpasterza wojskowego w dziejach Polski od 1918 r.*

Bezpieczeństwo jest obszarem zainteresowań instytucji państwowych, organizacji, jest przedmiotem badań naukowych, warsztatów i konferencji. Stanowi coraz bogatszy dorobek myślowy w postaci publikacji naukowych między innymi takich jak *Odkrywanie znaczeń w naukach o bezpieczeństwie* pod redakcją Agnieszki Filipek. Chcę podkreślić, iż książka jest znakomitym źródłem wiedzy nie tylko dla studentów, jako swoisty podręcznik akademicki na kierunku bezpieczeństwo narodowe, ale odbiorcami jej mogą być również praktycy zarządzania bezpieczeństwem.